

Onderwijsresearchdagen 1976

Voor de derde keer in successie werden op 14 en 15 april de onderwijsresearchdagen georganiseerd. Na Amsterdam en de T.H. Twente, was het nu de beurt aan de Universiteit van Groningen om als gastvrouw op te treden.

Gezien het per jaar stijgend aantal deelnemers mag men stellen, dat dergelijke dagen in een behoefte voorzien. Het aantal deelnemers bedroeg dit jaar 600, ongeveer 50 meer dan vorig jaar. Medewerkers van onderzoeks- en ontwikkelingsinstituten van onderling verschillende aard, waren aanwezig naast een 100 studenten. Ook was er belangstelling van de kant van de begeleidingsinstituten van het onderwijs, commissies modernisering leerplannen en docenten vanuit het V.O. en W.O.

De dagen streven een verscheidenheid van doelstellingen na. Het algemene doel is het bevorderen van de onderwijsresearch in Nederland. Men wil een 'forum' creëren, waar ieder die werkzaam is binnen de research, de gelegenheid krijgt zijn onderzoeksopzet en resultaten te presenteren aan een groep van medeonderzoekers, die op deze wijze de gelegenheid krijgen kritisch te reageren. Het te presenteren onderzoek moet tevoren kort samengevat in een paper, worden voorgelegd aan een commissie van deskundigen. Op deze wijze wil men de kwaliteit van het gebodene enigszins onder controle houden. Van de 64 aangeboden papers zijn er 49 gepresenteerd. De overige vijftien werden ingetrokken, ofwel omdat ze door de papercommissie waren afgewezen, ofwel omdat ze slechts onder bepaalde voorwaarden geaccepteerd konden worden, ofwel omdat de schrijvers zelf besloten zich terug te trekken. Een verslag van de beoordelingsprocedure verschijnt in het verslagboek.

Een volgend doel is het creëren van een ontmoetingsplaats waar op eenvoudige en efficiënte wijze kennis gemaakt kan worden met onderzoekers, die werkzaam zijn op gebieden die verwant zijn aan onderzoeksgebieden waarop men zelf werkzaam is of waarvoor men belangstelling heeft. Een overzichtelijk programma geeft het totale aanbod weer, per onderdeel zodanig toegelicht, dat in de meeste gevallen tevoren een keuze gemaakt kan worden van die onderdelen, welke men wenst te bezoeken.

Men kon een keuze maken uit op zichzelf staande paperlezingen, verdeeld over een viertal secties (curri-

culum- en cursusconstructie, onderwijsleerprocessen, toetsen en evaluatie en onderwijssysteem), themagroepen, bestaande uit de voordracht van een aantal samenhangende papers rondom een thema (curriculumconstructie, rekenen, lezen, vreemde talen, methoden en technieken en participatieonderwijs) en werkgroepen (curriculumconstructie, programmering landelijk onderzoek, evaluatie en innovatie, criterium-georiënteerde toetsen, technisch probleemoplossen, A.V.-media, socialisatie en effectiviteit van de leerkracht).

De ochtend van de eerste dag was gevuld met een tweetal instructieve voordrachten van prof. dr. L. van Gelder en prof. dr. W. K. B. Hofstee, respectievelijk met als titel 'Wat doen we nu en wat hebben we er aan? Losse opmerkingen over onderzoek van het onderwijs in relatie tot het onderwijsveld en het onderzoeksbeleid' en 'Hoe nuttig is onderwijsresearch?' Tevens was er nog een markt, waar in stands door onderzoekers materiaal werd gepresenteerd, terwijl voor de avond nog op het programma stonden een voordracht van prof. dr. E. Warries over 'Toelatingscriteria Wetenschappelijk Onderwijs' en een bespreking van het rapport 'Verkenningcommissie Onderwijsresearch'.

Tot zover het overzicht van het programma. We willen ons bij de verdere bespreking beperken tot de papervoordrachten en werkgroepen, die het hoofdbestanddeel vormen van de researchdagen.

Voor de presentatie en bespreking van een paper was vijftig minuten beschikbaar. Men begrijpt, dat deze tijd te kort is voor een diepgaande discussie. De papervoordrachten per sectie en in iets mindere mate per thema, geven een grote hoeveelheid informatie, die echter slechts ten dele verwerkt wordt. Veel informatie gaat over de hoofden heen, soms omdat de benodigde voorkennis bij de toehoorders ontbreekt, soms ook omdat de presentatie onduidelijk is of omdat de presentator door tijdnood gedwongen wordt zijn voordracht in te korten. Men zou het instellen van werkgroepen als een poging kunnen zien, om aan deze bezwaren tegemoet te komen. Verwacht werd, dat de deelnemers aan werkgroepen zich voorbereid hadden op specifieke thema's uit de onderwijsresearch. Men diende tevoren in te schrijven, zodat het mogelijk was informatie vooraf toe te zenden. Tij-

dens de researchdagen bleken de meeste werkgroepen echter geen succes. Het aantal deelnemers was soms zo groot, dat alleen hierdoor een dieper gaande discussie onmogelijk was. Bovendien bleek niet iedere deelnemer de inleidende papers ontvangen en/of gelezen te hebben. Zo was men genoodzaakt de papers toch weer in te leiden. De werkgroepen kregen hierdoor meer het karakter van themagroepen, maar dan wel themagroepen met een overlappend programma, met inleidingen, die te lang waren voor degenen, die de inleidende informatie goed hadden verwerkt, maar te kort voor degenen, die hiertoe niet in staat waren.

Uiteraard heb ik niet alle werkgroepen gevolgd. Het is mogelijk, dat het bovenstaande een vertekend beeld geeft van enkele meer geslaagde werkgroepbijeenkomsten. Toch bleek uit gesprekken, dat men algemeen van oordeel was, dat werkgroepen tijdens onderwijsresearchdagen slechts kans van slagen hebben, wanneer de inschrijving wordt beperkt en slechts diegenen aan de discussie kunnen deelnemen, die zich hebben kunnen voorbereiden. De vraag is, hoe dit te realiseren op een bijeenkomst, die wordt gekenmerkt door een grote openheid. Een van de aantrekkelijke kanten van de onderwijsresearchdagen is juist, dat men naar eigen belangstelling kan kiezen, terwijl alle bijeenkomsten voor ieder toegankelijk zijn. Dit laatste is naar mijn mening trouwens een noodzaak, om een maximale uitwisseling van informatie te garanderen, die dan in een latere fase verder uitgediept kan worden. In feite staat men voor de keuze van het doorspelen van nieuwe, in vele gevallen wat meer oppervlakkige informatie of het verder werken van een ten dele reeds bekende problematiek. De vele werkgroepen duiden er op, dat de organisatoren dit jaar meer het accent wilden leggen op het tweede. Dit streven zal waarschijnlijk mede voortgekomen zijn door onvrede met ervaringen uit voorgaande jaren. De richting waarin de oplossing werd gezocht roept echter vragen op. Wanneer men opteert voor dieper gaande besprekingen van bepaalde thema's, dan mag men waarschijnlijk meer verwachten van langere, goed voorbereide voordrachten, met een daarop volgende discussie, dan van een werkgroep.

Voordrachten van ruimere omvang bieden nog andere mogelijkheden. Het is mogelijk hierin informatie door te geven betreffende meer gespecialiseerde delen uit de onderwijsresearch. Ik meen, dat hieraan, gezien de vele, vaak technische ontwikkelingen op methodologisch terrein, bij vele deelnemers behoefte bestaat. Overigens mag dit niet ten koste gaan van de korte papervoor-drachten. Men zou deze vorm van bijscholing kunnen zien als een uitbreiding van de mogelijkheden, die de researchdagen bieden.

Een oordeel over de kwaliteit van het gebodene is moeilijk te geven. Men mag niet vergeten, dat sommige papers verslagen bevatten van reeds afgeronde onderzoeken, terwijl andere betrekking hadden op eerste voorstellen. Het zal duidelijk zijn, dat bij een waardeoordeel in beide gevallen van andere criteria moet worden uit-

gegaan. Er waren voordrachten van zeer technische aard, waarbij het accent lag op methodologische problemen, naast onderzoeken waarbij dienstbaarheid aan de praktijk op de voorgrond stond. Aan methodologische vragen werd in het laatste geval minder zwaar getild, wel werd dieper ingegaan op achterliggende onderwijsvisies. Wanneer men zich op het standpunt stelt, dat slechts 'onderzoek' mag heten, wat aan de hoogste methodologische eisen voldoet, waarbij men vaak impliciet bepaalde onderzoeksmethoden als alleen zalig makend veronderstelt, dan zal het oordeel over menige voordracht negatief uitvallen. Ik meen echter, dat de organisatoren er goed aan doen het begrip 'research' ruimer op te vatten. Terecht wees Van Gelder in zijn inleiding op het gevaar van absolutisme m.b.t. de keuze van onderzoeksmethoden. De veelheid van methodische aanpak is bovendien eerder representatief voor wat in Nederland aan research plaatsvindt. Terecht werd op het evaluatieformulier, dat na afloop van de paperlezingen of werkgroepen ingevuld moest worden, niet alleen het criterium theoretische relevantie genoemd, maar ook de criteria 'relevant voor eigen onderzoek', 'relevant voor onderwijspraktijk' en 'relevant voor maatschappelijke veranderingen'. Al was het niet steeds gemakkelijk na iedere voordracht m.b.t. deze punten een oordeel te vormen, het zijn wel criteria welke steeds meespelen bij het beoordelen van bepaalde researchprojecten en de onderwijsresearch in het algemeen.

Een ruimere opvatting van research roept wel vragen op, waar men de grens moet leggen tussen research enerzijds en algemene beschouwingen omtrent persoonlijke ervaringen e.d. anderzijds. Criteria als meer 'distantieuzer en systematische benadering' voldoen slechts ten dele. Het blijkt echter, dat tijdens de korte discussies op de researchdagen, zowel de presentator als de toehoorders een vrij goede indruk krijgen betreffende de kwaliteit van het gebodene. Vanuit verschillende gezichtshoeken worden kritische opmerkingen gemaakt en vaak ook suggesties ter verbetering. Overigens mag men tijdens researchdagen geen volledige en afgewogen oordelen verwachten. Deze zijn pas mogelijk nadat opzet en resultaten van het onderzoek op de gebruikelijke wijze zijn gepubliceerd.

Wij zijn van mening, dat de researchdagen binnen het onderzoek van het onderwijs in Nederland een nuttige functie vervullen en kunnen blijven vervullen, ondanks feilen en wenselijk geachte verbeteringen. Een bezoek stelt niet teleur, mits men met reële verwachtingen vertrekt.

In het najaar zal een verslagboek verschijnen met een overzicht van het totale programma en een samenvatting van alle gepresenteerde papers. Hierdoor worden degenen, die niet in staat waren de dagen te bezoeken, alsnog in staat gesteld zich op de hoogte te stellen.

De volgende researchdagen worden georganiseerd in Amsterdam.

H. FRANSSEN